

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

שיטות מחקר - 62108

תאריך עדכון אחרון 06-09-2015

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: משפטים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): קרן וינשל-מרגל

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Keren.weinshall@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס נועד להקנות ידע בסיסי בשיטות המחקר המשמשות למחקרים במשפטים, וביניהן ניתוח משפטי דוקטרינרי, ניתוח היסטורי, משפט-משווה, מחקר כמותי ומתודולוגיה איכותנית. דגש יושם על היחס בין היבטים תיאורטיים לבין יישומים מתודולוגיים בטקסטים משפטיים, במטרה לאפשר לסטודנטים לקרוא מחקרים וטיעונים באופן ביקורתי ולהתחיל לתכנן מערכי מחקר משלהם.

מטרות הקורס:

במהלך הקורס יוצגו מושגי יסוד במחקר המשפטי והמדעי ונדון ביחס ביניהם. נלמד לנסח שאלות מחקר והשערות, להכיר מערכי מחקר שונים לבירור השאלות, לבנות משתנים ולהגדירם, לאסוף נתונים בשיטות איסוף ודגימה שונות, לזהות בעיות תוקף ומהימנות ועוד. נתעמק בעיקר בשיטות מחקר כמותניות ואיכותניות המקובלות במדעי החברה, תוך שימת דגש על לימוד המגבלות המובנות במתודולוגיות אלו והשימוש הזהיר שיש לעשות בהן. כמו כן נעמוד על האופן בו טיעונים משפטיים נסמכים לעיתים על מתודולוגיות אמפיריות וכיצד אלה משפיעות או יכולות להשפיע על התפתחות החקיקה והפסיקה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. הסטודנט יכיר מתודולוגיות שונות לעריכת מחקר המשפטי. 2. הסטודנט ירכוש ידע בתכנון מערכי מחקר.
3. הסטודנט ידע לקשור בין הרמות השונות - התיאורטית והמתודולוגית. 4. הסטודנט ידע לאסוף נתונים.
5. הסטודנט ירכוש יכולת קריאה ביקורתית של טקסטים אקדמיים לתיאור מחקרים אמפיריים.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: פרונטלית ודיון בכיתה.

שיטות המחקר יילמדו תוך כתיבת עבודת מחקר אמפירית מצומצמת שתתפתח במקביל לשיעורים. כל סטודנט (או זוג סטודנטים) יבחר שאלת מחקר בקונטקסט הרחב של דיונים והחלטות בבית המשפט העליון הישראלי ויערוך תצפית בדיוני בית המשפט העליון. נתוני התצפית יאספו ויירשמו בשיטת מחקר כמותנית (בדף קידוד שנבנה יחדיו בכיתה) וכן במתודולוגיה איכותנית. קידודי התצפיות יאוגדו למאגר נתונים אחד, שבאמצעות שימוש בו יוכל כל סטודנט לענות בעבודת המחקר הסופית על שאלת המחקר שהעלה. לחילופין, סטודנטים יוכלו לבחור לענות על שאלת המחקר שהגדירו בשימוש בניתוח התצפית האיכותני שערכו.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

כללי:

שיעור 1: בין משפט למדע- למה ואיך הפך קורס "שיטות מחקר" לקורס חובה במשפטים?

שיעור 2: מושגי יסוד - שאלות מחקר לעומת טיעונים, השערות, מידול אמפירי לתיאוריות, משתנים (תלויים ובלתי תלויים) הגדרות (שמיים ותפעוליות)

שיעור 3: בניית מערך מחקר והערכת תוקפו - מדידה ובעיות מדידה: תוקף (פנימי וחיצוני) ומהימנות, קביעת אוכלוסיית מחקר, דגימה, הטיות בדגימה, בחירת מקרים והטיית בחירה (bias selection)

שיעור 4: מתאם, קשר סיבתי ובחירת מערך מחקר - מה בין מאזן הסתברויות, ספק סביר, קשר סיבתי הסתברותי ומחקר מדעי?

שיטות כמותיות:

שיעור 5: מערכי מחקר ניסויים, ניסויים טבעיים ודמוי-ניסויים

שיעור 6: איסוף נתונים - סקרים, שאלונים, ניתוח תוכן כמותני, תצפיות שיטתיות - תרגול בניית ספר קידוד ויצירת מאגר נתונים לתצפיות על דיוני בית המשפט העליון

שיעור 7: ניתוח נתונים על קצה המזלג - סטטיסטיקה תיאורית לפי רמות מדידה, קשרים דו משתניים ורב משתניים.

שיטות איכותניות:

שיעור 8: הבדלים בין מחקר כמותני לאיכותני ואתגרים מיוחדים למשפטים

שיעור 9: ראיונות, תצפיות אתנוגרפיות, ניתוח תוכן איכותני, קבוצות מיקוד, סקירות ספרות שיטתיות - תרגול לקראת עריכת תצפית בדיוני בית המשפט העליון

שיטות מקובלות במחקר משפטי:

שיעור 10: מחקר משפטי משווה - אסטרטגיית בחירת מקרים דומים ביותר לעומת בחירת מקרים שונים ביותר

שיעור 11: מחקר היסטורי

שיעור 12: מחקר משפטי דוקטרינרי והיחס בין גישות אידיאולוגיות למתודולוגיות מחקריות

שיעור 13: סיכום - על ה"אדם הסביר" האמפירי או כיצד יכול קורס "שיטות מחקר" לסייע בבניית (או הפרכת) טיעונים משפטיים?

חומר חובה לקריאה:

כללי:

שיעור 1: בין משפט למדע - למה ואיך הפך קורס "שיטות מחקר" לקורס חובה במשפטים?
Mike McConville and Wing Hong Chui (ed's) Research Methods for Law, 1-7 - introduction and overview (2010).

Robert M. Lawless, Jennifer K. Robbennolt & Thomas S. Ulen, *Empirical Methods in Law*, 10-17 - chapter 1: thinking empirically (2010).

ע"פ 3958/08 פלוני נ' מדינת ישראל (טרם פורסם, 10/09/2014), - פס' 98 לפסק דינה של השופטת ארבל.

קריאת רשות בנושא חזקת החפות לעומת "השערת האפס" במחקר מדעי:

* ע"פ 5582/09 פלוני נ' מדינת ישראל, (טרם פורסם, 20.10.2010) פס' 110-130 לפסק דינו של השופט עמית.

* יעקב ריטוב, "הרהורים בעקבות פלוני נגד מדינת ישראל - פסאודו-מדע ובית המשפט הישראלי", פוסט שפורסם ביום ה-11/09/14, זמין בכתובת:

אקדמית דיור ברשימת והדיון, <http://yaacovritov.wordpress.com/2014/09/11/repmem/>, שבעקבותיו (זמין באתר הקורס).

שיעור 2: מושגי יסוד - שאלות מחקר לעומת טיעונים, השערות, מידול אמפירי לתיאוריות, משתנים (תלויים ובלתי תלויים) הגדרות (שמיות ותפעוליות)

Lee Epstein & Andrew Martin, *An Introduction to Empirical Legal Research*, 23-40-Part I: Designing Research 2: Questions, Theories, Observable Implications, (2014).

שיעור 3: בניית מערך מחקר והערכת תוקפו - מדידה ובעיות מדידה: תוקף (פנימי וחיצוני) ומהימנות, קביעת אוכלוסיית מחקר, דגימה, הטיות בדגימה, בחירת מקרים והטיית בחירה (bias selection) Lee Epstein & Andrew Martin, *An Introduction to Empirical Legal Research*, 41-58-Part I: Designing Research 3: Measurement, (2014).

שיעור 4: מתאם, קשר סיבתי ובחירת מערך מחקר - מה בין מאזן הסתברויות, ספק סביר, קשר סיבתי הסתברותי ומחקר מדעי?

Robert M. Lawless, Jennifer K. Robbennolt & Thomas S. Ulen, *Empirical Methods in Law Chapter 2: Research Design: Selecting a Research Method* 29-35 (2010).

קריאת רשות:

* אריאל פורת "פיצוי בגין יצירת סיכון ופגיעה בסיכוי" עיוני משפט כ"ג, 605 (2000).

* קמיל פוקס, בנימין שמואלי ורון שפירא "פיצוי בגין פגיעה בסיכוי במקרים של חוסר וודאות בדבר פגיעה עוולתית באינטרס" עיוני משפט כז 323 (2003).

* אריאל פורת "פיצויים בגין פגיעה בסיכוי: מדע מדויק או משפט?" עיוני משפט כז 357 (2003).

* בנימין שמואלי, רון שפירא וקמיל פוקס "הסיבתיות העמומה" - עמומה מדי: על הגברת הסיכון, מאזן הסתברויות והערכה כללית המבוססת על צדק" מחקרי משפט כג 855 (2008).

שיטות כמותיות:

שיעור 5: מערכי מחקר ניסויים, ניסויים טבעיים ודמוי-ניסויים
דורון טייכמן ואיל זמיר "מחקר משפטי אמפירי - הארות והערות" (עתיד להתפרסם במשפטים מ"ד, זמין ב <http://SSRN.com/abstract/2475121>), 3-18.

שיעור 6: איסוף נתונים - סקרים, שאלונים, ניתוח תוכן כמותני, תצפיות שיטתיות - תרגול בניית ספר

קידוד ויצירת מאגר נתונים לתצפיות על דיוני בית המשפט העליון
Robert M. Lawless, Jennifer K. Robbennolt & Thomas S. Ulen, Empirical Methods in Law, sections from Part II. How to Gather Data: Empirical Research Methodologies: 55-62; 67-86, 125-136 (2010).

שיעור 7: ניתוח נתונים על קצה המזלג – סטטיסטיקה תיאורית לפי רמות מדידה, קשרים דו משתניים ורב משתניים.

Lee Epstein & Andrew D Martin, An Introduction to Empirical Legal Research, 119-142 – Part III: Analyzing Data 6: Summarizing Data (2014).

שיטות איכותניות:

שיעור 8: הבדלים בין מחקר כמותני לאיכותני ואתגרים מיוחדים למשפטנים
Peter Cane & Herbert Kritzer, The Oxford Handbook of Empirical Legal Research 926-950 (Part II: 38. Qualitative Approaches to Empirical Legal Research) (2010).

בג"צ 2491/02 מרדכי בן ארי נ' מנהל בתי המשפט, פ"ד סב 105 (2002).

שיעור 9: ראיונות, תצפיות אתנוגרפיות, ניתוח תוכן איכותני, קבוצות מיקוד, סקירות ספרות שיטתיות – תרגול לקראת עריכת תצפית בדיוני בית המשפט העליון
אשר שקדי, מילים המנסות לגעת, מחקר איכותני – תיאוריה ויישום 227-242 (2003).

שיטות מקובלות במחקר משפטי:

שיעור 10: מחקר משפטי משווה – אסטרטגיית בחירת מקרים דומים ביותר לעומת בחירת מקרים שונים ביותר

Ran Hirschl, The Question of Case Selection in Comparative Constitutional Law, 53(1), AM.J.COMP.L. 125-155 (2005).

שיעור 11: מחקר היסטורי
רון חריס, אסף לחובסקי ואלכסנדר (סנדי) קידר, "בין משפט להיסטוריה: על ההסטוריוגרפיה של המשפט הישראלי" עיוני משפט כ"ו(2), 351, 351-367 (2002).

שיעור 12: מחקר משפטי דוקטרינרי והיחס בין גישות אידיאולוגיות למתודולוגיות מחקריות
איל זמיר, "על המחקר המשפטי האינטגרטיבי" דין ודברים ד', 131-166 (2008).

שיעור 13: סיכום – על ה"אדם הסביר" האמפירי או כיצד יכול קורס "שיטות מחקר" לסייע בבניית (או הפרכת) טיעונים משפטיים?
דפנה הקר "מחקר אמפירי של המשפט – הערות אזהרה אוהדות על המגמה העכשווית" עיוני משפט ל"ד (2-3), 327, 327-349 (2011).

חומר לקריאה נוספת:

-
- * *Peter Cane & Herbert Kritzer (ed's) The Oxford Handbook of Empirical Legal Research (2010).*
 - * *Yun-chien Chang (ed's) Empirical Legal Analysis: Assessing the Performance of Legal Institutions (2014).*
 - * *Mike McConville and Wing Hong Chui (ed's) Research Methods for Law (2010).*
 - * *Dawn Watkins and Mandy Burton (ed's) Research Methods in Law (2013).*
 - * *Bart Van Klink and Sanne Taekema (ed's) Law and Method (2010).*

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 10 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 90 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: